

İnönü Üniversitesi Öğrencilerinin Üreme Sağlığı Konularında Bilgi Düzeyleri ve Hizmetten Beklentileri

Selma Koluvaçık*, Gülsen Güneş**, Erkan Pehlivan**

**İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeylerini, bunları etkileyen faktörleri ve üreme sağlığı hizmetinden beklentilerini saptamak amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamına, İnönü Üniversitesi'nin Eğitim, Mühendislik, Fen-Edebiyat ve İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi'nin 1. ve 4. sınıflarında okuyan 1202 öğrenci alınmıştır. Kesitsel nitelikte olan bu çalışmada veriler, anket yoluyla elde edilmiştir. İstatistiksel değerlendirmede ki-kare testi kullanılmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %56.2'si erkek, %43.8'i kızdır. Öğrencilerin yaş ortalaması $21,57 \pm 2,24$ 'dür. "Üreme sağlığı" konusunda öğrencilerin yarısının bilgisi olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin yarısının cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeyi iyi bulunmuştur. Öğrencilerin cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeyleri; okudukları fakülte, yaş, sınıf ve kaldıkları yere göre değişiklik göstermektedir. Cinsel sağlık/üreme sağlığı konusunda hizmet alan öğrenci oranı düşüktür. Öğrencilerin yaşları ve sınıfları ilerledikçe cinsel sağlık konusundaki bilgi düzeyleri de artmaktadır. Öğrencilerin üreme sağlığı konusunda bilgi açıkları vardır. Bu çalışmanın sonunda üreme sağlığıyla ilgili konularda hazırlanmış eğitici bir broşür üniversitede tüm öğrencilere dağıtılmıştır. Üniversite alanı içerisinde bir "Üreme Sağlığı Merkezi"nin açılması ve eğitim, danışmanlık hizmetlerinin sürekli hale getirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adolesan, Üniversite Öğrencileri, Üreme Sağlığı, Üreme Sağlığı Hizmeti.

The Knowledge of the Students of Inonu University about the Reproductive Health and their Expectations From the Services

This study has been done to determine the information level of the university students about the reproductive and sexual health, the factors which effect them and the expectations of the students from the service.

1202 students from the first and fourth grades of Education Faculty, Engineering Faculty, Science and Letters Faculty and Faculty of Economics and Administrative Sciences of İnönü University were involved in the study scope. The information was obtained through survey in the study which has a cross-sectional characteristic. Chi-square test was used in statistical evaluation. The research was done with 1202 students; 56.2% of them were males and 43.8% of them were females. The average age of the students was $21,5 \pm 2,24$. It was determined that half of the students had information about reproductive and sexual health. Half of the students were found to have sufficient information about the reproductive and sexual health. The information level of students varied in terms of their ages, the faculties they attend and the places they live. The ratio of the students who recieved service was low. As the age of the students increased and they became upper class students, their information level increased. The students lacked of information about the reproductive health. At the end of this study, educative brochures about reproductive health were prepared and given to students of the university. It has been suggested that a Reproductive Health Centre should be founded, consultancy and education should be given permanently.

Key Words: Adolescent, University Students, Reproductive Health, Reproductive Health Service.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sağlığı; "yalnızca hastalık ya da sakatlığın olmaması değil fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali" olarak tanımlamıştır.¹ Günümüzde geçerliliğini koruyan bu tanımda da görüldüğü gibi, sağlık çok boyutlu ve geniş bir kavramdır. Bireylerin, özellikle kadınların genel sağlık düzeylerini etkileyen en önemli faktörlerden biri, onların üreme sağlığına yönelik yaşadıkları sorunlardır.²

Adolesanların cinsel/üreme sağlığı ile ilgili çalışmalar, 1994 yılında Kahire'de gerçekleştirilen Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı'ndan beri uluslar arası gündemde önemli bir yere sahiptir. Konferansın Eylem Programı'nda; "üreme sağlığı programlarının kadınların ve adolesanların ihtiyaçlarını kapsayacak biçimde yeniden düzenlenerek, üreme sağlığı bilgisi, danışmanlık ve üreme sağlığı hizmetlerini adolesanlar ve erişkin erkekler için de ulaşılabilir kılacak yenilikçi programlara ihtiyaç olduğu" belirtilmiş ve adolesanların üreme sağlığı konusundaki çalışmalarının önemi vurgulanmıştır.²⁻⁴

Başvuru Tarihi: 25.02.2010, Kabul Tarihi: 24.03.2010

Bu konferansta yapılan tanıma göre, üreme sağlığı; “insanların doyurucu ve güvenli bir cinsel yaşamları, üreme yetenekleri ve bu yeteneği kullanıp kullanmayacakları ve ne zaman, ne sıklıkta kullanacakları konusunda karar verme özgürlükleri olması demektir”.^{1,2,4,5} Dünya Sağlık Örgütü’ de benzer bir şekilde üreme sağlığını; “yalnızca üreme sistemi işlevleri ve süreci ile ilgili hastalığın ve sakatlığın olmaması değil, üremenin fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali içinde tamamlanması” olarak tanımlamıştır.^{3,4,6-8}

DSÖ 10-19 yaş arası adölesan dönemi, 15-24 yaş arası ise gençlik dönemi olarak tanımlamaktadır.³ Dünya’da 15-24 yaşları arasında 1.6 milyar genç bulunmakta olup, dünya nüfusunun %20’sini oluşturmaktadır. Türkiye’de ise genç nüfus toplam nüfusun yaklaşık %30’dur.^{9,10}

Adölesan/gençlik dönemi, çocukluktan yetişkinliğe geçişte, sağlık alışkanlıklarının ve cinsel davranışlarının şekillenmeye başladığı bir dönem olması nedeniyle cinsel/üreme sağlığı konularında öncelikli olarak ele alınması gereken bir dönemdir.¹¹

Adölesan dönem, kadının üreme ile ilgili sorunlarının erkeklere göre hızla arttığı bir dönemdir. Adölesan dönemde ortaya çıkan çeşitli problemler adölesanların yaşamlarında önemli yer tutmaktadır. Ayrıca bu dönemdeki, erken cinsel aktivite, cinsellik ve gebeliği önleyici yöntemler hakkındaki bilgi eksikliği, evlilik yaşının değişmesi, çocuk yaşta evlilik, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskinin artması, istenmeyen gebelikler, cinsel sömürü ve taciz gibi sorunlar gençlerin üreme sağlığı konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır.^{1-3,9,12} Bu sorunların çözümünü sağlayacak ve halen karşılanmamış ihtiyaçlar ise, bilgilendirme, hizmet sunumu ve gençlerin katılımıdır.⁶

Üniversite ortamının farklı geçmiş yaşantı ve deneyimleri olan pek çok genci bir araya getirdiği düşünüldüğünde, aralarında olan etkileşimin de gençlerin tutum ve davranışları üzerinde belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca görece rahat olan üniversite ortamında öğrenciler arasında evlilik öncesi cinsel ilişki oranının daha yüksek olması beklenmektedir. Buna karşılık sistem içinde kendilerine cinsel sağlık/üreme sağlığı konularında bilgilendirme, danışmanlık ve gerekli durumlarda klinik hizmet verilen olanak bulunmadığı takdirde, bu grubun daha fazla risk altında olabileceği düşünülmelidir.^{1,2,12}

Üreme sağlığına ilişkin gereksinimler ve sağlanacak hizmetler çok geniş bir yelpaze oluşturduğu için, öncelikler saptanarak bu hizmetlerin toplumun bütün kesimlerinin hakkı olduğu düşünülerek bu konudaki sorunlara yanıt verecek eğitim, danışmanlık ve

hizmetlerin niteliğinin sağlanması, sorunların çözümüne yönelik büyük bir adım olacaktır.²

Materyal ve Metot

Araştırma kapsamına, İnönü Üniversitesi’nin Eğitim, Mühendislik, Fen-Edebiyat ve İktisat ve İdari Bilimler fakültesinde okuyan 1202 1. ve 4. sınıf öğrencisi alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini, üreme sağlığı konularında bilgi düzeylerini ve bu konudaki hizmetten beklentilerini saptamak amacıyla bir anket formu hazırlanmıştır.

Araştırmada kullanılacak anket soruları hazırlanırken; başlıca Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından desteklenen ve Hacettepe Üniversitesi’nin Hacettepe ve Dicle Üniversitesi öğrencilerinde yaptığı “Adölesanların/Gençlerin Cinsel ve Üreme Sağlığını Etkileyen Faktörler” Projesi’nin anket sorularından yararlanılmıştır.¹² Bunun dışında bu konuyla ilgili literatürdeki diğer çalışmalardan faydalanılarak anket formu hazırlanmıştır. Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirilmesinde SPSS paket programı kullanıldı. Nicel değişkenler ortalama ve standart sapma, nitel değişkenler ise sayı ve yüzde ile ifade edildi. İstatistiksel yöntem olarak Ki-Kare analizi kullanıldı. P<0.05 istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Araştırmaya eğitim, fen edebiyat, mühendislik ve iktisadi ve idari bilimler fakültesinde okuyan 1202 öğrenci katılmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %56.2’si erkek, %43.8’i kız öğrencidir. Eğitim fakültesindeki öğrencilerin %51.9’u erkek, %48.1’i kız; fen edebiyat fakültesindeki öğrencilerin %51.9’u erkek, %48.1’i kız; mühendislik fakültesindeki öğrencilerin %80.0’i erkek, %20.0’i kız; iktisat fakültesinde öğrencilerin %54.4’ü erkek, %45.6’sı kız öğrencidir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması 21,57±2,24’dür. Öğrencilerin yaş gruplarına bakıldığında; %19.6’sı 15-19 yaş grubunda, %71.4’ü 20-24 yaş grubunda ve %8.7’si 25 yaş ve üzerindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %42.7’i 1. sınıf, %57.3’ü 4. sınıf öğrencisidir.

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsel sağlık/üreme sağlığı tanımları verilmiştir. Öğrencilerin %71.8’i cinsel/üreme sağlığını “sağlıklı cinsellik”, %43.9’u “cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak”, %41.9’u “üreme organlarının sağlığı”, %39.2’si “cinsellik ve üreme sağlığına ilişkin problemler”, %27.2’si de “üreme organlarının temizliği” olarak tanımlamıştır. Kız öğrencilerin %47.3’ü, erkek öğrencilerin %37.7’si “üreme organlarının sağlığı”; kız öğrencilerin %32.2’si, erkek öğrencilerin %23.2’si “üreme organlarının temizliği” cevaplarını vermiştir. Öğrencilerin “cinsel

sağlık” tanımlarında, “üreme organlarının sağlığı ve temizliği” cevaplarındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Eğitim fakültesi öğrencilerinin %55.3’ünün, fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin %54.2’sinin, mühendislik fakültesi öğrencilerinin %68.9’unun ve iktisat fakültesi öğrencilerinin ise %54.5’inin cinsel sağlık konusundaki bilgi düzeyleri “iyi” bulunmuştur. Fakültele göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeylerine bakıldığında; erkek öğrencilerin %56.6’sının kız öğrencilerinde %57.0’inin cinsel sağlık konusundaki bilgi düzeyleri “iyi” bulunmuştur. Erkek öğrencilerin %43.4’ünün, kız öğrencilerin ise %43.0’inin bilgi düzeyi “kötü” olarak değerlendirilmiştir.

Sınıflarına göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeylerine bakıldığında, 1.sınıf öğrencilerinin %48.7’sinin 4.sınıf öğrencilerinin ise %62.9’unun bu konudaki bilgisi “iyi” olarak bulunmuştur. 1.sınıf öğrencilerinin %51.3’ünün, 4.sınıf öğrencilerinin %62.9’unun bilgi düzeyi “kötü” bulunmuştur. Sınıf ve cinsel sağlık bilgisi arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Yaş gruplarına göre bilgi düzeyleri değerlendirildiğinde; 15-19 yaş grubundaki öğrencilerin %43.7’sinin, 20-24 yaş grubunda %59.3’ünün ve 25 yaş ve üzerinde %67.1’inin bu konudaki bilgi düzeyleri “iyi” bulunmuştur. Yaş grupları ve cinsel sağlık düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumlarına göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeyleri incelenmiş ve buna göre annesinin öğrenim durumu ilkököl ve altı olan öğrencilerin %53.2’sinin cinsel sağlık bilgisi “iyi” bulunurken %46.8’inin ise “kötü” bulunmuştur. Annesinin öğrenim durumu ortaokul ve lise olanların %66.1’inin bilgi düzeyi “iyi”, %33.9’unun ise “kötü”, yüksekokul mezunu olanlardan %71.4’ünün “iyi”, %28.6’sının ise “kötü” olarak saptanmıştır. Babasının öğrenim durumu ilkököl ve altı olan öğrencilerden %51.5’inin bilgi düzeyi “iyi”, %48.5’inin “kötü”, babası ortaokul ve lise mezunu olanların %58.1’inin bilgi düzeyi “iyi”, %41.9’unun “kötü”, yüksekokul mezunu olanların ise %64.6’sının “iyi” %35.4’ünün “kötü” bulunmuştur. Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumları ile cinsel sağlık bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin üreme sağlığı konusunda hizmet alma durumlarına göre üreme sağlığı bilgi düzeyleri araştırılmıştır. Buna göre hizmet alanların

%74.8’inin bilgi düzeyi “iyi”, %25.2’si “kötü” olarak saptanmıştır. Hizmet almayanların %57.4’ünün bilgi düzeyi “iyi”, %45.3’ünün bilgi düzeyi “kötü” olarak bulunmuştur. Hizmet alma durumuyla bilgi düzeyleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %11.5’i cinsel sağlık/üreme sağlığı konusunda hizmet almıştır. Hizmet almayan öğrencilerin neden hizmet almadığı incelenmiş ve buna göre öğrencilerin %62.2’sinin “gerek duymadığı için”, %21.7’sinin “gidebileceği bir yer olmadığı için” hizmet almadıkları bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %73.2’si (kız öğrenciler çoğunlukta olmakla birlikte) cinsel sağlık/üreme sağlığı konusunda verilecek hizmetin “tedavi ve danışmanlık hizmeti olarak” verilmesini, %61.9’u “başvuru ve konuşulanların saklı olmasını”, %47.2’si “kadınlara kadın erkeklere erkek uzmanların hizmet vermesini”, %45.6’sı da “kolay ulaşılabilir bir yerde olmasını” istemektedir. Cinsel sağlık/üreme sağlığı hizmetinin “tedavi ve danışmanlığı kapsamı” ve “kampüse ve gençlerin sık gittiği yerlere duyuru yapılması” nitelikleri bakımından cinsiyetler arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Tartışma

Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Bulguların Tartışması

2005-2006 öğretim yılında, İnönü Üniversitesi kampüsünde yapılan araştırmanın kapsamına eğitim, fen edebiyat, iktisat ve mühendislik fakültesinin 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden 1202 öğrenci alınmıştır. Bu öğrencilerin %56.2’si erkek, %43.8’i kız olup; %44.5’i eğitim fakültesi, %26.3’ü fen edebiyat fakültesi, %15.1’i iktisat fakültesi ve %14.1’i de mühendislik fakültesi öğrencisidir. Öğrencilerin %42.7’si 1. sınıf, %53.7’si 4. sınıfta eğitimlerini sürdürmektedir (Tablo 1).

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması $21,57 \pm 2,24$ ’dür. Öğrencilerin %19.6’sı 15-19 yaş grubunda; %71.4’ü 20-24 yaş grubunda ve %8.7’si de 25 yaş ve üzerindedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımına göre; öğrencilerin beşte biri adolesan dönemde bulunmaktadır. Adolesan ve gençlik dönemi; üreme sağlığına ilişkin problemlerin sık yaşandığı, özellikle AIDS ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıkların daha çok görüldüğü, istenmeyen gebelik ve isteyerek düşüklüklerin olduğu, riskli davranışların görüldüğü önemli bir dönemdir. Bu nedenlerden dolayı araştırma grubu, toplumun önemli bir kesimini oluşturmaktadır.

Öğrencilerin Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Düşüncelerinin Tartışması

Koluçık ve ark.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı tanımlarının dağılımına bakıldığında; öğrencilerin %71.8'i "cinsel sağlığı" "sağlıklı cinsellik", %43.9'u "cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak", %41.9'u "üreme organlarının sağlığı", %39.2'si "cinsellik ve üreme sağlığına ilişkin problemler", %27.2'sinin de "üreme organlarının temizliği" şeklinde tanımladıkları bulunmuştur. Kız öğrencileri "cinsel sağlığı" daha çok "üreme organlarının sağlığı ve temizliği" olarak düşünmektedir (Tablo 2).

Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde yapılan çalışmada, "cinsel sağlık", öğrencilerin %47.7'inde genelde üreme sağlığı kavramının tanımına uygun çağrışımlar yaptırdığı görülmüştür.⁵ Hacettepe ve Dicle Üniversitesi öğrencilerinde yapılan çalışmada, "cinsel sağlık/üreme sağlığı" denince öğrencilerin aklına öncelikle "sağlıklı cinsellik, sağlıklı üreme" ve "cinsel yolla bulaşan hastalıklar" gelmektedir.¹²

Diğer üniversitelerdeki çalışmalarda göz önüne alındığında, araştırma kapsamındaki öğrencilerin üreme sağlığını duyma oranına yakın bir oranda, bu kavram hakkında az ya da çok bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Araştırmadaki öğrencilerin %68.6'sının "üreme sağlığı" konusunda bilgi aldığı saptanmıştır.

Erzurum'da yapılan çalışmada öğrencilerin

cinsiyetlerine göre daha önce "üreme sağlığı" kavramını duymadıkları değerlendirildiğinde; erkek öğrencilerin %45.7'sinin, kız öğrencilerin %50.2'sinin üreme sağlığı kavramını duyduğu saptanmıştır.² Bizim çalışmamızda cinsiyet ile "üreme sağlığı" kavramını duyma arasında fark bulunmamıştır. Ancak öğrencilerin "üreme sağlığı" duyma durumları daha iyi düzeydedir.

Öğrencilerin bazı sosyo-demografik özelliklerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi puanları incelenmiştir. Fakültelerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusunda bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Tüm öğrencilerin %56.8'inin bilgi düzeyi "iyi" bulunmuştur. Eğitim fakültesi öğrencilerinin %55.3'ünün, fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin %54.2'sinin, mühendislik fakültesi öğrencilerinin %68.9'unun ve iktisat fakültesi öğrencilerinin %54.5'inin bilgi düzeyi "iyi" bulunmuştur. Mühendislik fakültesi öğrencilerinin bilgi düzeyinin daha iyi olması, bu bölümlere daha çok fen puanlarıyla girmiş olmaları ve sağlıkla ilgili konularda bilgilerinin daha yüksek olmasıyla açıklanabilir. Erkeklerin %56.6'sının, kızların da %57.0'ının bilgi düzeyi "iyi" olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre bilgi düzeyleri arasında fark bulunmamıştır. Erkeklerin %56.6'sının, kızların da %57.0'ının bilgi düzeyi iyi olarak değerlendirilmiştir. 1.sınıf öğrencilerinin %48.7'sinin 4.sınıf öğrencilerinin

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin fakültelerine göre bazı sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı.

Cinsiyet	Eğitim		Fen Edebiyat		Mühendislik		İktisat		Toplam	
	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹
Erkek	277	51.9	164	51.9	136	80.0	99	54.4	676	56.2
Kız	257	48.1	152	48.1	34	20.0	83	45.6	526	43.8
Yaş Grupları										
15-19	98	18.3	64	20.1	40	23.7	31	18.7	233	19.6
20-24	402	75.5	216	68.7	112	65.7	134	71.4	864	71.4
25 +	34	6.2	36	11.2	18	10.7	17	9.9	105	8.7
Sınıf										
1. sınıf	200	37.5	124	39.2	97	57.1	92	50.5	513	42.7
4. sınıf	334	62.5	192	60.8	73	42.9	90	49.5	689	57.3
Toplam²	534	44.4	316	26.3	170	14.1	182	15.1	1202	100.0

¹ sütun yüzdesi ² satır toplamı

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı tanımlarının dağılımı.

Cinsel Sağlık Tanımı	Erkek		Kız		Toplam	
	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹
Sağlıklı cinsellik	496	73.9	360	69.0	856	71.8
Üreme organlarının sağlığı*	253	37.7	247	47.3	500	41.9
Üreme organlarının temizliği*	156	23.2	168	32.2	324	27.2
CYBHdan korunmak	308	45.9	216	41.4	524	43.9
Doğurganlığın düzenlenmesi	106	15.8	93	17.8	199	16.7
Gebelikten korunma yöntemleri	83	12.4	56	10.7	139	11.7
Cinsellik ve üreme sağlığına ilişkin problemler	265	39.5	203	38.9	468	39.2

¹ sütun yüzdesi, * p<0.05

%62.9'unun bilgi düzeyi "iyi" olarak değerlendirilmiştir. Sınıflarına göre bilgi düzeyi arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. 15-19 yaş grubundaki öğrencilerin %43.7'sinin, 20-24 yaş grubundaki öğrencilerin %59.3'ünün ve 25 ve üzeri yaştaki öğrencilerin %67.1'inin bilgi düzeyi "iyi" olarak değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaşlarına göre bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı özelliklerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeylerinin dağılımı.

	Bilgi düzeyi			
	İyi (9-21 puan)		Kötü (0-8 puan)	
Fakülteler*	n	% ¹	n	% ¹
Eğitim	267	55.3	216	44.7
Fen edebiyat	143	54.2	121	45.8
Mühendislik	104	68.9	47	31.1
İktisat	90	54.5	75	45.5
Cinsiyet				
Erkek	328	56.6	251	43.4
Kız	276	57.0	208	43.0
Sınıf*				
1. sınıf	222	48.7	251	51.3
4. sınıf	382	62.9	208	37.1
Yaş Grupları*				
15-19	91	43.7	117	56.3
20-24	457	59.3	314	40.7
25 +	56	67.1	28	32.9

¹ sütun yüzdesi, *p<0.05

Sekiz üniversitede yapılan araştırma sonucuna göre ise erkeklerin %30.8'inin bilgisi "yeterli", %55.1'inin "yetersiz", %6.8'inin "bilgisi olmadığı", kızların %16.1'inin bilgisi "yeterli", %68.4'ünün "yetersiz", %10.4'ünün de "bilgisi olmadığı" saptanmıştır.¹³ Bizim araştırmamızda bilgi düzeyi iyi olan öğrenci oranının daha fazla olmasına neden olarak, 4. sınıf öğrencilerinin olması ve zaman faktörü gösterilebilir. Öğrencilerin yaşları ve sınıfları ilerledikçe cinsel sağlık konusundaki bilgi düzeyleri de artmaktadır. Bunun nedeni yaşla beraber çevrelerinin genişlemesi, bu konularla daha çok ilgilenmeleri ve daha çok bilgi birikimlerinin olması sayılabilir. Anne ve babanın eğitim durumuna göre öğrencilerin bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (Tablo 4).

Annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin %53.2'sinin, yüksekokul mezunu olanların %71.4'ünün cinsel sağlık düzeyi "iyi" bulunmuştur. Aynı şekilde babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin %51.5'inin, yüksekokul mezunu olanların %64.6'sının bilgi düzeyi "iyi" bulunmuştur. Eğitim durumu iyi olan anne baba gençlere bu konuda daha ılımlı yaklaşmakta, onların

sorularına cevap bulmakta ve bilgi eksiklerini gidermektedir.

Öğrencilerin Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Hizmetten Beklentileriyle İlgili Düşüncelerinin Tartışması

Öğrencilerin cinsel sağlık bilgi düzeyi ile bu konuda hizmet alma durumu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Hizmet alan öğrencilerin %74.8'inin bilgi düzeyi "iyi" bulunmuştur (Tablo 5).

Hizmet alan öğrencilerin bu konulardaki bilgi düzeylerinin iyi olması hizmetin amacına ulaştığını göstermekle birlikte aynı zamanda, gençlerin sağlık hizmeti gereksinimi olduğunu da göstermektedir.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin cinsel sağlık/üreme sağlığı konusunda hizmet almama nedenlerinin dağılımına bakıldığında; gençler en çok "gerek duymadıkları için" hizmet almadıklarını belirtmiştir. İkinci sırada "gidebilecekleri bir yer olmadığı için" hizmet almadıkları saptanmıştır. Diğer nedenleri ise; "utanma" ve "arkadaşlarıyla paylaşma" dır. Cinsiyet ve hizmet almama nedenleri arasında fark vardır. Erkeklerin %65.1'i, kızların %58.4'ü "gerek duymadığı için" hizmet almadığını belirtmiştir (Tablo 6).

Hacettepe ve Dicle Üniversitesi'nde de öğrenciler en çok "gerek duymadıkları için" hizmet almadıklarını belirtmişlerdir.¹² Atatürk Üniversitesi'nde yapılan araştırmada öğrencilerin %89'u bu tür hizmetlere ya "ilgi duymadığından" ya "ihtiyaç duymadığından" ya da "üreme sağlığı hizmetlerinden haberdar olmadığından" yararlanmadığını belirtmiştir.² Araştırma sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin bir şekilde bu hizmetlerden uzak durduğu saptanmıştır. Hizmeti almama ya da hizmetin öğrenciye ulaşmamasının bazı sebepleri vardır.

Ülkemizde "üreme, cinsellik, aile planlaması" gibi konuların ayıp, günah olduğu, mahremiyet gibi nedenlerle konuşulmamasının tabu haline getirildiği ve sürdürüldüğü bir ortam vardır. Hem aile içinde hem de bu hizmetlerin verildiği kurumlarda insanlar bu konularda isteklerini ve sorunlarını açık bir şekilde ifade edememektedir. Zorunlu olmadıkça bu konularda sağlık kurumlarından ya da sağlık personelinin yardım alınmamaktadır. Bunun dışında, sağlık personelinin tutumu, bu hizmeti veren merkezlere güvenmeme, ekonomik yetersizlikler, yaşadığı yere yakın merkezin olmaması bireylerin hizmeti almasını engellemektedir.

Bu hizmetler daha çok 1. basamak sağlık hizmeti verilen kuruluşlarda yürütülmektedir. Ancak gençlerin bu hizmetlerden daha etkin yararlanmaları için üniversite kampüsü içinde üreme sağlığı merkezlerinin açılması gerekmektedir. Bu merkezler, gençlerin istekleri ya da ihtiyaç duydukları alanda hizmet sunumu yapmalıdır.

Koluçık ve ark.

Ancak gençlerin bu hizmetlerden daha etkin yararlanmaları için üniversite kampüsü içinde üreme sağlığı merkezlerinin açılması gerekmektedir. Bu merkezler, gençlerin istekleri ya da ihtiyaç duydukları alanda hizmet sunumu yapmalıdır.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki hizmetten beklentilerinin dağılımına bakıldığında; öğrencilerin ilk sırada “tedavi ve danışmanlık hizmeti” istedikleri saptanmıştır. Sonrasında öğrenciler, “başvuru ve konuşulanların saklı tutulması”, “kadınlara kadın erkeklere erkek uzman tarafından hizmet verilmesini”, “hizmetin kolay ve ulaşılabilir yerde” olmasını istedikleri bulunmuştur. Cinsiyete göre bakıldığında; kız öğrencilerin %77.6’sı “tedavi ve danışmanlık hizmeti” almak istediklerini, erkek öğrencilerin %69.7’si ise

“tedavi ve danışmanlık hizmeti”, %63.6’sı “başvuru ve konuşulanların saklı tutulması” olduğunu belirtmiştir (Tablo 7).

Gençlerin cinsel/üreme sağlığı hizmetlerinin nitelikleri konusundaki beklentilerine bakıldığında; gençlerin çoğunluğu konuşulanların saklı olmasını istemiştir. Bunun nedenleri, buldukları ortamda bu konuların rahat bir şekilde konuşulmaması, ayıplanacakları endişesi, utanmalarına neden olacaklarını düşünmeleri sayılabilir. Erkeklerin erkek uzmandan kadınların ise kadınlardan hizmet istemesinin nedeni de sorunlarını daha açık ifade etmek olabilir. Başvuracakları merkeze kolay ulaşmayı istedikleri saptanmıştır. Bu bizim üniversitemizde şuan için mevcut değildir. Öğrencilerin bu konuda bir talepleri olduğu saptanmıştır.

Tablo 4. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumlarına göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeylerinin dağılımı.

	Bilgi düzeyi					
	İyi (9-21 puan)		Kötü (0-8 puan)		Toplam	
Annenin Öğrenim Durumu*	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹
İlkokul ve altı	396	53.2	348	46.8	744	71.6
Ortaokul ve lise	158	66.1	81	33.9	239	23.0
Yüksekokul	40	71.4	16	28.6	56	5.4
Babanın Öğrenim Durumu*	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹
İlkokul ve altı	209	51.5	197	48.5	406	41.2
Ortaokul ve lise	222	58.1	160	41.9	382	38.7
Yüksekokul	128	64.6	70	35.4	198	20.1

¹ sütun yüzdesi, *p<0.05

Tablo 5. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsel sağlık/üreme sağlığı ile ilgili hizmet alma durumuna göre cinsel sağlık/üreme sağlığı bilgi düzeylerinin dağılımı.

	Bilgi düzeyi					
	İyi (9-21 puan)		Kötü (0-8 puan)		Toplam	
Hizmet Alma Durumu*	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹
Hizmet alan	86	74.8	29	25.2	115	10.8
Hizmet almayan	517	57.4	429	45.3	946	89.2
Toplam ²	603	56.8	458	43.2	1061	100.0

¹ sütun yüzdesi, ² satır toplamı, *p<0.05

Tablo 6. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusunda hizmet almama nedenleri.

Hizmet Almama Nedenleri	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹
Gerek duymadığı için*	659	58.3	470	41.7	1129	62.2
Utandığı için	92	15.3	58	12.6	150	14.2
Gidebileceği bir yer olmadığı için	137	22.8	93	20.3	230	21.7
Bu tür hizmeti veren kurumlara güvenmediği için	37	6.2	21	4.6	58	5.5
Evli olmayanlara bu hizmetin verilmeyeceğini düşündüğü için	32	5.3	35	7.6	67	6.3
Bu tür konuları arkadaşlarıyla paylaştığı için	99	16.5	68	14.8	167	15.8

¹ sütun yüzdesi, * p<0.05

Tablo 7. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki hizmetten beklentilerinin dağılımı

Cinsel/Üreme Sağlığı Hizmetlerinin Nitelikleri	Erkek		Kız		Toplam	
	n	% ¹	n	% ¹	n	% ¹
Başvuru ve konuşulanlar saklı olmalı	426	63.6	312	59.8	738	61.9
Tedavi ve danışmanlık hizmeti verilmeli*	467	69.7	405	77.6	872	73.2
Kolay ulaşılabilir bir yerde olmalı	317	47.3	227	43.5	544	45.6
Hem bireysel hem grup hizmeti verilmeli	150	22.4	120	23.0	270	22.7
Kadınlara kadın, erkeklere erkek uzmanlar hizmet sunmalı	293	43.7	270	51.7	563	47.2
Kampüse ve gençlerin sık gittiği yerlere duyuru yapılmalı*	196	29.3	124	23.8	320	26.8

¹ sütun yüzdesi, *p<0.05

Sonuç ve Öneriler

2005-2006 Öğretim yılında, İnönü Üniversitesi kampüsünde yapılan araştırmanın kapsamına Eğitim, Fen-Edebiyat, İktisat ve Mühendislik fakültesinin 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden 1202 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin %56.2'si erkek, %43.8'i kızdır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması 21,57±2,24'dür. %95'i bekarlıdır.

“Üreme sağlığı” konusunda öğrencilerin yarısının bilgisi olduğu saptanmıştır. Üreme sağlığı konusunda bilgi sahibi olanlar, üreme sağlığını “sağlıklı cinsellik” olarak tanımlamışlardır. Öğrencilerin yarısının cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeyi iyi bulunmuştur. Öğrencilerin cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeyleri; okudukları fakülte, yaş, sınıf ve kaldıkları yere göre değişiklik göstermektedir. Mühendislik fakültesi öğrencilerinin %68.9'unun bilgi düzeyi iyi bulunmuştur. Ayrıca yaş ve sınıf ilerledikçe, cinsel sağlık bilgi düzeyi iyi olan öğrenci sayısı artmaktadır. Anne babasının öğrenim durumu yüksek olan ve bu konuda hizmet alan öğrencilerin cinsel sağlık/üreme sağlığı bilgisi iyi bulunmuştur.

Cinsel sağlık/üreme sağlığı konusunda hizmet alan öğrenci oranı düşüktür. Bu sonuç diğer araştırmalarda da benzer bulunmuştur. Öğrenciler “gerek duymadıkları için”, “ihtiyaçları olmadığı için” ve “gidecekleri bir yer olmadığı için” şimdiye kadar bu hizmeti almadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma kapsamındaki öğrenciler, kendilerine verilecek hizmetin “tedavi ve danışmanlık” boyutunun olmasını istemektedir. Aynı zamanda “konuşulanların saklı tutulmasını” da istediklerini bildirmişlerdir.

Cinsel sağlık/üreme sağlığı konusunda hizmet alımının artması için üniversite bünyesinde bir “Gençlik Danışma Merkezi” ya da “Üreme Sağlığı Merkezi” adı altında bir birim oluşturulmalıdır. Bu merkez, fizik ortam olarak uygun, ulaşımı kolay ve ücretsiz olmalıdır. Bu merkezlerde görev yapacak personelin iyi eğitilmiş, konusunda yeterli, uygun iletişim becerisine sahip,

gelişmeleri takip eden güvenilir olması gereklidir. Ayrıca verilecek hizmet, öğrencilerin ihtiyaç duydukları konularda yoğunlaşmalı, tedavi ve danışmanlık hizmeti olarak hem erkek hem de kadın uzmanlar tarafından sunulmalı, mahremiyete önem vermeli ve tutarlı olmalıdır.

Öğrencilerin bu hizmete katılımlarının artması için, üniversite alanı içerisinde posterler, afişler, duyuruların yapılması gereklidir. Verilen eğitimlerin tekrarlanması, farklı eğitim tekniklerinin kullanılması ve öğrencilerin bu konuda fikirlerinin alınması onları eğitime ilgilerini artırmaya yardımcı olacaktır.

Kaynaklar

1. Gölbaşı Z. Adolesan kızlara yönelik okula dayalı üreme sağlığı eğitim programının etkinliği; Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara. 2002.
2. Tosun A. Atatürk Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeyleri; Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Erzurum. 1999.
3. Sezgin B. Ankara'daki sağlık meslek liselerindeki dördüncü sınıf öğrencilerinin üreme sağlığı bilgileri ve cinsel yaşama ilişkin bazı yaklaşımlarının saptanması; Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara. 2000.
4. Gülersoy Ö N. 1998 TNSA verilerine göre Türkiye'deki evli erkeklerin üreme sağlığı konusundaki bilgi ve tutumları; Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara. 2003.
5. Adolesan Sağlığı ve Gelişimi. Eğitici Eğitimi Rehber Kitabı. AÇS/AP Müdürlüğü. Ankara. 2004.
6. Özcebe H. Kırsal alanda adolesan ve gençlerin üreme sağlığı konusunda bilgi düzeyinin saptanması ve bilgi düzeyinin artırılması için bir müdahale: Adolesan ve Genç Sağlığı Gönüllüsü. Doktora Tezi, Ankara. 2000.
7. Aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar. www.tapd.org.tr. (Erişim tarihi: 06.09.2009)
8. Üreme sağlığı, üreme hakları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, aile planlaması. www.ikgv.org. (06.09.2009)
9. Reproductive Health for Young Adults: Contraception, Pregnancy and Sexually Infections/HIV. www.fhi.org/training/modules (Erişim tarihi: 31.08.2006)
10. World Youth Report 2005: HIV/AIDS. HIV/AIDS and Young People. www.un.org/youth. (Erişim tarihi: 18.09.2006)
11. Aslan D. Kadının insan ve sağlık hakkı. Aktüel Tıp Dergisi. 2001; 56(1), 1-3.
12. Akın A, Bahar Özvarış Ş. Adolesanların/Gençlerin Cinsel ve Üreme Sağlığını Etkileyen Faktörler Projesi (özet raporu); Ankara. 2004.

Koluaçık ve ark.

13. Dünya'da ve Türkiye'de Gençlerin Üreme ve Cinsel Sağlık Durumları. www. tusp. saglik.gov.tr .(04.09.2006).

İletişim Adresi: Prof.Dr. Gülsen GÜNEŞ
İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı, MALATYA
Tel: 0 422 3410660/1260
Email: ggunes@inonu.edu.tr